

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Нині Україна за більшістю показників соціально-економічного розвитку займає низькі позиції у світовому рейтингу. У табл. 1 наведено основні з них в країнах з високим індексом людського розвитку (Норвегія, Австралія, Швейцарія, Нідерланди і США) та Україні.

Таблиця 1

Окремі показники соціально-економічного розвитку в країнах з високим індексом людського розвитку та Україні

№ п/п	Показники	Середнє значення по 5-ти країнах із найвищим індексом людського розвитку	Україна
1	ВВП на душу населення	62066 дол. США	2109 дол. США
2	Мінімальна зарплата	2382,4 дол. США	60,17 дол. США
3	Рівень інфляції	1,74%	24,9%
4	Рівень безробіття	6,6%	8,6%
5	Державний борг	55,82 % від ВВП	70,25 % від ВВП
6	Очікувана тривалість життя	79,99 років	68,25 років

Джерело: складено автором за: [1].

Цілком очевидно, що за більшістю показників Україна відстає від розвитку аналізованих країн. Так ВВП на душу населення в Україні у 29 разів нижче, ніж середнє значення цього показника по 5-ти країнах із найвищим індексом людського розвитку, мінімальна зарплата у 39 разів, рівень інфляції вищий в 14 разів, рівень безробіття на 2%, державний борг на 14,43%, очікувана тривалість життя нижча на 11,74 роки.

В таких умовах вкрай необхідно активізувати соціально-економічний розвиток в державі за допомогою усіх можливих інструментів, а особливо економічних. Вважаємо, що одним із найдієвіших способів вирішення наявної проблеми є адекватні заходи в частині монетарної та фіскальної політик держави. Найважливішим фіскальним інструментарієм в даному випадку є податкове регулювання, видаткове регулювання та регулювання державного боргу.

Насамперед хочемо зауважити, що з тактичної точки зору, тобто на короткому періоді часу, будь-які реформи у фіскальній царині мають бути спрямовані на покращення матеріального становища населення. Тому насамперед, в контексті можливостей реформування податкової складової фіскального інструментарію, сконцентруємо увагу на оподаткуванні саме доходів населення. Відзначимо, що діюча мало прогресивна система оподаткування доходів громадян не виконує регулюючої функції. За даними Державної служби статистики України квінтільний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення у 2014 р. в Україні становив 1,9 разів [2]. Натомість дані щодо децильного коефіцієнта офіційно службою статистики не наводяться, а за експертною оцінкою окремих структур він знаходиться в межах від 40 до 70. Очевидно, що за таких умов потрібно застосовувати більш прогресивне оподаткування. Підтвердженням цього є також статистика розподілу доходів населення у вигляді відсоткової частки громадян, які отримують відповідні суми доходів. Так у 2014 р. в Україні доходи у розмірі понад 10000 грн. отримували 4,7% населення [3]. Тобто підвищена ставка податку на доходи фізичних осіб у 2014 р. застосовувалась до доходів менше, ніж 4,7% населення, оскільки десятикратний розмір мінімальної заробітної плати становив 12180 грн. Тому ми пропонуємо

ввести прогресивну систему оподаткування доходів населення і неоподатковуваний мінімум на рівні прожиткового.

Одночасно зі змінами у сфері оподаткування необхідно використовувати як інструмент фіскальної політики державні видатки. Звісно, що їх рівень обмежений низькою дохідною частиною бюджету і залежить від подальшого розширення податкової бази. Однак у вітчизняній бюджетній системі проблеми пов'язані не тільки із низькими фінансовими можливостями фінансування, а й із механізмом розподілу видатків.

Одна із основних проблем незбалансованості бюджету в Україні зумовлена фінансуванням за рахунок бюджетних коштів видатків Пенсійного фонду України. Так у 2015 р. безпосередньо на погашення дефіциту Пенсійного фонду України виділено 80,9 млрд. грн., що становить близько 14% усіх видатків Державного бюджету України. Велика частка видатків спрямовується на апарат державного управління, окремі державні органи якого мають нераціональну структуру, штучно збільшені штати і потребують реформування. Так у 2014 р. на загальнодержавні функції було витрачено 76,8 млрд. грн., що становить 14,5% від загальної суми видатків. Нераціональними також є видатки на фінансування збиткових державних підприємств металургійної та вугільної галузей. Натомість доцільно перерозподілити структуру видатків у напрямку наукоємних галузей економіки, стимулювати розвиток інноваційної діяльності та платоспроможний попит населення.

У більшості держав світу як інструмент фіскальної політики успішно використовуються внутрішні та зовнішні позики. Вдало проведена боргова політика може послужити інструментом активізації економічного та соціального розвитку. Однак запозичення це ризиковий інструмент і держава має здійснювати жорсткий контроль за обсягами запозичень і їх співвідношенням із ВВП. Згідно з вимогами Маастрихтських критеріїв обсяг державного боргу не повинен перевищувати 60% ВВП. Проте ми переконані, що такі критерії є актуальними для держав із розвинутими економіками. Натомість в країнах, які розвиваються із низькими соціальними та економічними показниками обсяг державного боргу має бути значно нижчим. Важливим правилом запозичень є те, що кошти повинні залучатись не на погашення дефіциту бюджету, а слугувати як інвестиції для розширення інфраструктури держави. Такий процес має активізувати економічне зростання та сприяти розширенню бази оподаткування. А це, в свою чергу, забезпечить збільшення податкових надходжень, які слугуватимуть джерелами погашення боргу та відсотків за ним. Тому, вважаємо, що сучасні дії уряду у сфері боргової політики є абсолютно безвідповідальними, оскільки залучення подальших запозичень для фінансування соціальних виплат, при наявному рівні боргу 70,25% від ВВП, тягне до неминучого дефолту, або створення боргової ями для майбутніх поколінь.

Література

1. 10 найбільш процвітаючих країн світу в 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cikavosti.com/10-naybilsh-protsvitayuchih-krayin-svitu-v-2014-rotsi/>
2. Диференціація життєвого рівня населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Праця України у 2014 році. Статистичний збірник. - К.: ТОВ Видавництво «Консультант», 2015.- 280 с.

Марина ВАРГА

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

викладач кафедри банківської справи В.Я.Рудан

ВПРОВАДЖЕННЯ ВИМОГ БАЗЕЛЯ ІІІ В УКРАЇНІ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ

Фінансова система, основним стрижнем якої є банки, більшості країн світу не досить стійка, як для внутрішніх, так і для зовнішніх потрясінь. Про це свідчить світова фінансово-економічна криза, наслідки якої мають місце для деяких країн (Україна не виключення) і по